

שמעתא עמיקתא

גליון תרפ"א | פרשת משפטים | תשפ"ו | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

הלכות מצויות ליחוד והמסתעף

משיעורי

הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א

מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

איסור יחוד

אסור להתייחד עם ערוה, משום שדבר זה גורם מכשול עברה. [שו"ע (אה"ע סי' כב סעי' א)]. **שתי נשים ואיש אחד**

אסור לאיש אחד להתייחד אף עם ב' נשים. [שו"ע (אה"ע סי' כב). ועיי' לעיל אם אסור מה"ח או מדברבגן]. **כשאחת מהן היא קרובתו**

נשים שמותר להתייחד עמהן כאמו, בתו ואחותו, מתירות יחוד עם אישה אחרת. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' ס"ה אות ח) דאף אם יהיה לו עזות גם כשיש שם קרובותיו, דגס בהן ויודע שיחפו עליו מפני שהוא גנאי גם עליהן, מ"מ האישה האחרת לא תתרחק לעבור עברה מפני הבושה. וכן דעת החזו"א (דבר הלכה סי' ח אות ד). ועיי' בערך יש (סעי' ח ד"ה וכן) שהתיר יחוד של איש א' עם אשה גויה וישראלית כי מירתית ממנה שתגלה קלונם].

אשה אחת עם שני אנשים

אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים, אבל אם הם פרוצים אסור. [קידושין (פ-). וכן דעת פוסקי בני אשכנז. רמ"א (שם סעי' ה)]. וסתם בנ"א שומר תורה ומצות בכלל כשר. [רמ"א (שם סעי' שצ)]. [ווי"א שבזמן הזה אין דין כשרים לענין זה. רמב"ם (אסיב פכ"ב ה"ח)]. וכן יש להחזיג לבני ספרד. [שו"ע (שם)]. ומ"מ אין זה אלא חומרא. [משנה למלך (סוטה פ"א ה"ג) ושו"ת שער יוסף (לחיד"א סי' ב ד"ה עוד זאת וסי' ד ד"ה ממוצא). וכן מבואר בעצי ארום (ס"ק) ה]. ועיי' בבן איש חי (עוד יוסף חי פ' שופטים אותיות ז ח) שהביא בסתם כדעת המחבר ובשם ח"י"א דעת הרמ"א. ושוב כת' שבע"י בגדא נהגו שבדרך עם ג' אנשים ליכא יחוד, ומוכח שנהגו לחקל כהרמ"א]. והארכנו עוד בזה בשמעתא עמיקתא תקמ"ט.

לא תקרבו

קריבה לעריות אסורה מה"ח דכת"ב לא תקרבו וגו'. [שו"ע (אה"ע רסי' ב) ושי"ך (וי"ד סי' קצה ס"ק ב)]. **מאניה גיל יש איפור**

י"א שאיסור זה הוא בבת ג' שנים ומעלה. [כן מבואר בב"ש (סי' כא ס"ק יד) לענין קריבה דעריות. וכן מצינו בביאור הלכה (סי' עה ד"ה טפח) לענין הסתכלות. וכן דעת הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש תפילה פ"ב הגה' 31) אף אליבא דהחזו"א המובא בסמוך]. וי"א שכל שאין יצר עליהן מחמת קוטנן אף איסור. והוא בערך מגיל שבע. [חזו"א (וא"ח סי' טז ס"ק ח ד"ה כתב המ"ב) לענין איסור הסתכלות. ודעת האור לציון (ח"יב פ"ו אות יב) דהמיקל כסברת החזו"א יש לו על מה לסמוך. והגרח"ק זצ"ל (דרך שיחה פ"ר קדושים עמ' שנה) נקט כהחזו"א להקל גם לענין איסור קריבה. ושבעל פה אמר החזו"א שהוא בערך עד גיל שבע].

אב לבתו ואם לבנה

אין איסור זה כולל קריבת האב לבתו והאם לבנה. [שו"ע (שם)]. וכן בת בתו או בת בנו. [ב"ח (אות ה), ח"מ (שם), ב"ש (ס"ק יד), פתיש (ס"ק ה) וברכ"י (אות ז)]. ועיי' בש"ך (וי"ד סי' שסב ס"ק ג) שה"ה בת בנו. ודעת האג"מ (סי' ס) דבעל נפש יחמיר ע"ע בבת בנו. וצ"ע עליו מהשי"ך הנ"ל. ושו"מ שכן הקשה בשערים המצויינים בהלכה (סי' קנב ס"ק טו), וה"ה לכל יוצאי חלציו. [ב"ח (שם)].

אחותו

אע"פ שאין איסור באחותו, מ"מ אם אחותו גדולה (י"ב שנים) יש להמנע מזה כי הדבר מגונה. [שו"ע (אה"ע ססי' כא), ב"ח (קו"א שם) ופרישה (ס"ק ו). והאג"מ (וי"ד ח"יב סי' קלז עמ' רלא) ביאר שהוא מגונה שלא ירגיל עצמו מזה להקל בשאר עריות. ומ"מ באחותו קטנה (פחות מ"י"ב שנים) כתב הב"ש (שם ס"ק יד) דשרי. וכ"כ הח"מ (ס"ק יד). וכן דעת הבן איש חי (עוד יוסף חי פ' שופטים אות יח)].

נתינת יד להצות כביש

ילדה המבקשת שיעבירו אותה כביש, מותר ליתן לה יד. ואף בילדה מעל גיל שבע שרי, אלא שבאופן זה עדיף שיעשה כן על ידי הפסק בגד. [הגרח"ק זצ"ל (דרך שיחה פ"ר קדושים עמ' שנה) בשם החזו"א דכיון שאין זה דרך חיבה. וכן פסק הגר"ק זצ"ל (חוט שני ח"ג עמ' רפא)]. וכן הדין לענין זקנה הזקוקה לעזרה לחצות כביש וכדו', ומ"מ אם אפשר יעשה ע"י הפסק בגד. [עיי' ברמ"א (אה"ע שם סי' ה ווי"ד סי' שצב סעי' ג), בדרישה (אות ה) ובמ"כ עם דאע"פ דבשאל כדרך חיבה יש איסור דרבנן, מ"מ במקום שמוכח שאין משום חיבה כלל (דומיא דלצורך רפואה) אין איסור. ושו"מ בעוד יוסף חי (שופטים אות כב ד"ה וכבר) שהוכיח כן מהרמ"א שם. וכן מוכח מהעזר מקדש (אה"ע סי' ב) ובשבת הלוי (ח"ד סי' קסז). והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון רי"ב ובקדושת הבית חלק שני].

לצורך רפואה

לצורך רפואה אין איסור אף במקום שאין חשש פקו"ח. [ש"ך (וי"ד סי' קצה ס"ק ב). וכ"כ הפלתי (ססי' קצה) והנובי"ז (מי תני' סי' קכב). ובדעת הב"י הארכנו בשמעתא עמיקתא גליון רי"ב]. ועיי' בשבת הלוי (ח"ד ססי' קסז וח"ג סי' ח"ג סי' ק' קרפא) שככתב שמ"מ יש להזהר בבקורי רופאי נשים, כי יש בזה חששות ממגיות עריות שלא לצורך. ועל כן במקום הצורך יש לבחור ברופאת נשים. ואם אי"א באשה, או שהאיש הרופא מומחה יותר, אין לאסור. ומ"מ אין לבקר כלל אצל רופא המוחזק בפריצות וחשוד מפורסם על עריות. ויש ללכת לרופא בזמן הבקורים הקבועים לרבים דשכ"חי רבים וזה ממעט החשש וגם אז הוא טרוד בעבודתו, וראוי ללכת בליווי אשה כשרה שתתכח לה שם].

קול

אסור לשמוע קול זמר של כל העריות משום קול באשה ערוה. [שו"ע (וא"ח סי' עה סעי' ג ואה"ע סי' כא סעי' א)]. ומ"ב (שם ס"ק יז). ודעת ח"י"א (כ"ל ד אות ו) המובא במ"ב (סעי' עה ס"ק יז) שאין זה אלא מדברבגן. ועיי' בשו"ח (כ"ל קול אות מב). ועיי' בב"ש (סי' כא ס"ק ד) שכת' דקול ערוה דוקא אסור, אבל קול פניה או קול אשתו מותר, אלא בעת ק"ש ותפלה אסור. וכן פסק המ"א (סי' עה ס"ק ו). וכ"כ המ"ב (ס"ק יז) והוס"ף דזמר א"א, וכן כל העריות לעולם אסור לשמוע, וכן פניה שהיא טמאה מכלל עריות היא ובתולות ידיון כולם בחזקת נדות הן משיגיע להן זמן וסת, ע"כ].

קול זמר / דבור

דוקא קול זמר, אבל קול דיבורה מותר אם אינו מכוין להנות ממנו. [מ"א (סי' עה ס"ק ו). וביאר המחצת"ש דאף בזמן ק"ש שרי. וכן נקט הח"י"א (כ"ל ד אות ה). וכן סתם המ"ב (ס"ק יז). וקול קריאה בניגון וכדו', אע"פ שאינה שקול זמר ממש, אסור, דכל שאינה מדברת כדרכה בכלל קול זמר הוא. והכל לפי הענין. [כתב ח"ר יונה יז. ד"ה ערוה] דקול באשה ערוה לק"ש הוא והני מילי בשעה שמנגנת, אבל בשעה שמדברת כדרכה מותר. והובא בב"י (וא"ח סי' עה). ועיי' בשלמת חיים (וא"ח סי' צב) שנקט שאם שרה לא לשם זמר, אלא לצורך כגון להרעית תינוק וכדו', אינו בכלל קול באשה ערוה (אם השומע יודע שלשם כך שרה). וסתמית זמר, אחר הפוסקים לאסור אף באופן זה].

קול אמו, בתו או נכדתו

קול אמו, בתו או נכדתו מעיקר הדין מותר לשמוע. [דלא גרע משאר קרבות דמותרות אצלן. וכן פסקו תבירור הלכה (ח"ה וא"ח סי' עה) ובעל השש"יכ (אשי ישראל פ"יה הגה צח). ועיי' בדברי יציב (ח"ה סי' לו אות ז)].

מנגנת בכלי נגינה

האיסור הוא דוקא כשמשוררות בפיהן ולא כשמנגנות על הכלי דבזה לא שייך הרהור. [נעי' בשו"ת הרמב"ם (סי' רכד) שכת' שאם משמיע הזמירות (דהיינו כלי זמר, עיי"ש) היא אשה הנה יש כאן אסור חמשי על פי מאמרים ז"ל קול באשה ערוה, ומכ"ש אם מזמרת בקולה. ומשמע מדבריו אף אם האשה מנגנת ואינה שרה גם איכא משום קול באשה ערוה. ובדרך זה מצינו בראב"י"ה (ברכות ססי' עו). שו"ר בערוה"ש (סי' עה אות ח) שכת' דנראה דדוקא כשמשוררות בפיהן הוה איסור ולא כשמנגנות על הכלי דבזה לא שייך הרהור וערוה, ע"כ. וכן משמע מסתימת השו"ע ונ"ח. ודעת הגרח"ק זצ"ל (דעת נוטה ח"א עמ' ר"ז) שדוקא קול זמר של אשה אסור אבל שאר קולה מותר כגון שצוחקת או שורקת. ועי' בצ"א (ח"ה סי' ג)].

קטנה

קטנה שאינה בכלל עריות ולא הגיעה לפירקה, אין איסור לשמוע קול זמר שלה (ומ"מ לא יכוין להנות כדי שלא יבוא לידי הרהור). [מ"ב (שם ס"ק יז)]. וי"א שזה עד גיל י"א שנה. [כן משמע מהמ"ב דעד שלא הגיעו לפרקן שרי. ועיי' בשו"ע (וי"ד סי' קצ סעי' א) שמבואר שמ"ב שנים בכלל הגיעו לפירקן הן. אולם באג"מ (וא"ח ח"א סי' כו) דמ"מ יש להחמיר מגיל י"א]. וי"א עד כגיל ז'. [כן י"ל לדעת החזו"א הנ"ל וכן דעת הגרח"ק זצ"ל (אשי ישראל פ"יה הגה צט)]. וי"א עד גיל ג'. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ב אות כ)]. והמחמיר בדברים אלו קדוש יאמר לו. [אג"מ (שם)]. ועיי' בדברי יציב (ח"ה סי' לו אות ו)].

אחותו

קול אחותו הקטנה שרי. ובאחותו הגדולה יש להחמיר. [לפי המבואר באה"ע סי' כ"א על סעי' ז' בענין לאו דלא תקרבו באחותו דאין דובר איסור אלא שמגונה הדבר, י"ל דקול אחותו לא גרע, ושמא אפי' קיל טפי דהרי איסור דקול באשה קיי"ל שהוא מדרבנן. ובדרך זה כת' תבירור הלכה (ח"ה וא"ח סי' עה) והקובץ תשובות (ח"ג סי' י) ובארחות רבנו (ח"א אות קעו) כת' בשם החזו"א לאסור קול זמר של אחותו (אף שלא בשעת ק"ש ותפלה)].

אסור לשמוע קול זמר של נכרית אפי' פנויה. [מ"ב (שם ס"ק יז) כי היא בכלל ערוה. ועיי' באוצר הפוסקים (אה"ע סי' כא סעי' א ס"ק ב אות ג)].

הרבה שרות יחד

אף כשהרבה נשים שרות יחד אסור לשמוע. [שבת הלוי (ח"ה סי' קצז אות ד) והגר"ק זצ"ל (חוט שני שבת ח"ג על סי' ע"א אות ו)].

קול הרגיל

קול הרגיל בה בהיתר (כגון קול אשתו) י"א שאין בו משום קול באשה ערוה. [עיי' ברמ"א (וא"ח שם) שכת' על הא דכת' השו"ע שיש להזהר בקול זמר שלה, דקול הרגיל בו אינו ערוה. וביאר המ"ב (ס"ק יח) דכיון שרגיל בו לא יבוא לידי הרהור. ומשמע מדבריו דבכה"ג מותר אף קול זמר שלה דע"י קאי הרמ"א. וכ"כ להדיא בעטרת צבי (ס"ק ו) דאינו בא לידי תאוה. ובגר"י (אות ו) משמע דקול הרגיל בה פירושו קול דיבורה. וכן הוא בשוה הלכות (אות כה)].

הקטנה / קול אלקטורני הנשמע בקול אשה

קול הקטלה וקול שהוא אלקטורני הנשמע כקול אשה אסורים משום חשש הרהור. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש תפילה פ"ב אות יב ובגהת) אע"פ דלא חשיב ערוה יש משום הרהור. וכן דעת הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש הל' ק"ש פט"ז אות ט) אף אם מכירה. ובדרך זה מבואר בארחות רבינו (ח"א עמ' נד) בשם הגר"י"ק זצ"ל, עיי"ש. והאלי"צ (ח"יב פ"ו אות יג) פסק להקל לומר דבר שבקדושה כששומע קול אשה שאינו מכיר אותה, כי בלא"ה יש סוברים שאין משום קול באשה ערוה באמירת דברים שבקדושה (ועיי' לחלן בענין עת לעשות לה). והשבת הלוי (ח"יב סי' ט אות ב, ח"ג סי' קפא וח"ח סי' קצז) כת' דאסור מדינא דידוע דכ"כ מעורר חשק ותאוה, ע"כ. ועיי"ש שהדין אך נד כשאינו מכירה]. ואם שרה עכשיו, אף שהשמיעה היא ע"י מכשירים חשמליים, י"א שאף נחשב ערוה. [הגרש"א זצ"ל (שם)].

בשעת אמירת דברים שבקדושה

יש להזהיר בשעת ק"ש ובזמן אמירת דברים שבקדושה מקול זמר של אשה אפי' אשתו או פנויה. ואם קרא חוזר וקורא בלא ברכות. [עיי' בשו"ע (וא"ח סי' עה סעי' ג) שכת' דיש לזהר משמיעת קול זמר אשה בשעת ק"ש. ודקדק הגר"א (שם) דבסעי' זה כת' בלשון זהירות כי הוי פלוגתא ורק חשש למחמירים. ובדרך זה כת' תח"צ (ס"ק ג). והביאור הפמ"ג (א"א ס"ק ו) והוס"ף דלפ"י חוזר וקורא בלא ברכות. וכ"כ המ"ב (ס"ק טו)]. ואם אוטם אוזניו שרי. [עיי' בנש"מ"א (כ"ל ד אות ד) שכת' דכיון דפחות מטפח הוי מדרבנן שלא יבא להרהר, אם מפע"ם עיניו מותר. ואינו שהשווה שם דין פחות מטפח לקול באשה, נ"ר דה"ה בענין קול אם אוטם אוזניו שרי].

לשיר זמירות שבת

יש מתירים לשיר זמירות שבת יחד עם כל בני ביתו כשאין אנשים זרים. [הגרש"א זצ"ל (אשי ישראל פ"יה הגה קג והליכ"ש תפלה פ"ב אות יא). וכן פסק האבן ישראל (ח"ט סי' סג) משום שהוא קול הרגיל דשרי. ועיי' בתשובות ותהנות (ח"א סי' קלח) שכת' שאם אינה מתבלטת לשיר בקול נעים ולהנעים, אלא שמשתתפת בקול נמוך והיינו בלחש, [ואין אחרים שמה] ולשם שמים והאח לא מתכוון כלל לשמוע קולה אין בזה אסור ובפרט כשהיא עוד קטנה. אמנם חסידים ואנשי מעשה נהגו בכל מיני זהירות וחומרות בענינים אלו, ואף באחותו לא יניחו לשיר כלל אף זמירות, ולמיגדר מלתא שאני, ואין לזוז מהמנהג להחמיר, אבל מעיקר הדין נראה כמ"ש, עיי"ש].

ויש אוסרים בזה. [הגרח"ק (אשי ישראל פ"יה הגה קט) והגר"ק זצ"ל (חוט שני שבת ח"ג על סי' כא אות ו)].

בעמידתיה טריד / בנסיעה לטויל

אם השומע טרוד במלאכתו אין איסור, ואפי' באופן שמתעסק בשמיעת הזמר עצמו לצורך מלאכתו כגון טכנאי אולפן וכדו', ומ"מ משום מדת הצניעות יש להימנע מלהיכנס להיתר זה. [עיי' משי"כ בזה לעיל בהיתר דעבידתיה טריד ביאסור הסתכלות והי"ה ככה"ג]. ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון תרל"ז ומשי"כ באורב בהצדעות הבית חלק שני]. ועל כן בנות הנוסעות לטויל וכדומה אע"פ שצריכות להיזהר מלהכשיל את הנהג (יהודי) בשמיעת קול זמר, מ"מ בשעה שעסוק בנהיגה יש מקילין, משום שהוא טרוד בעבודתו, אבל שלא בשעת הנסיעה ודאי אסור. [הגרש"א זצ"ל (הקטן והלכותיו ח"א עמ' 18 אות ד). ועיי' בהליכ"ש (פ"ב אות כ)].

אדם על השמיעה (עת לעשות לה')

הנמצא בביתו וכדו' ושומע קול אשה ואין בידו לבקש שלא תשיר, אם אינו מכוון להנות (ואין הדבר מביא לידי הרהור) אינו מחויב להתרחק. ומ"מ בעל נפש יחמיר ע"ע במקום שאפשר להבדל ובפרט במקום שאין טרחא. [תורה לשמה (שאלה שצד). ומה דמשמע מהמ"ב (סי' עה ססי' יז) ה"פ לה חיינו כי רצה להתיר אף אמירת דברים שבקדושה]. ובאין ברירה יכול אף לקרות קר"ש, להציל וללמוד. ועיי' נא' עת לעשות לדי הפנור תורות. [ח"י"א (כ"ל ד אות ב) ומ"ב (ס"ק יז). והארכנו בזה בשמעתא עמיקתא גליון תרל"ח ובקדושת הבית ח"יב].

שיר המתנחל

הצריך להתמקין על קו הטלפון ע"מ לקבל שירות ומשמיעים קול זמר של אשה, היכן דליכא דרכא אחריתי שרי דהוי הנאה הבא בעל כרחו של אדם. [ולוכא דרכא אחריתי היינו שיש לטרוח עבור זה בכחיג. כמבואר בתוסי' (עיי' מח: ד"ה אן) שכתבו ד"איכא דרכא אחריתי" פירושו דאיכא דרך קצר כזה. וכן פסק בשו"ע (יו"ד סי' קמב ע"ט), וכן נקט הגרנייק זצ"ל (חוט שני חי'ג עמי' רסד)].

הינתי הקטנים

ילדים מגיל ט' צריך להרחיקם מקול זמר של אשה. [הגרש"זא זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"יכ הגה כ)].

ונשמרתם מכל דבר רע

אסור מן התורה להרהר הרהורים רעים. [איתא בעי"ז (כ. – כ.ז:) ת"ר "ונשמרת מכל דבר רעי" (דברים פ"ב פס' י) שלא יתרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. וכת' הב"ש (סי' כא ס"ק ב) שהוא מהתורה. וכן פסק החכ"א (כלל קא כות אה) ועיי' במג"מ (פתי"כ פ"יה אות דל ועיי' פ"ג אות טו) ובעור מקודש (אה"ע סי' כ על סעי' ג). ועיי' עוד באג"מ (אה"ע ח"א סי' נו ד"ה ע"כ איסור) שכתב שאיסור זה אינו בכלל דין ג"ע שיהיה בהם דין יתרג ואל יעבור, דאף בשביל חו"ז לא מצינו דיהיה בדין יתרג ולא יעבור, ע"כ. והארכנו בזה בשמעתא עמיקתא גליון שע"ב].

גדר הרהור

הרהור כל דהו אגב שיטפא ומסיח דעתו כפי יכולתו בדיעבד אין בו איסור, והמוסיף בזה הרחקה ופרישות בדיבור ומחשבה הרי זה בכלל המקדש א"ע. [נעור מקודש (על' סעי' ג)].
להרהר בנ"ת בנב"ב ע"מ למלך הרהור אסור

ואם לא לו הרהור יסיע לבו לדברי תורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן. [כת' הרמב"ם (אסו"ב פכ"ב הכי"א) כן יתהוג להתרחק מן השחקן ומן השכרות ומדברי נעבים שלא גורמים גדולים והם מעלות של עריות כו', גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לד"ת וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פניו מן החכמה, ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירוחך בכל עת באהבתה השנה תמיד]. ואפילו כשהוא במרחץ או בית הכסא מותר להרהר בדברי תורה אם הוא צריך לכך כדי לבטל הרהורים רעים. [עיי' סו"ח (כח). הביאור המ"א (ס"ה פה ס"ק ד), החכ"א (שם) והמ"ב (שם ס"ק יג). והארכנו בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון שע"ב].

רחיצה עם אביו / חמיו / רבו

עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו, חמיו ובעל אחותו, ויש אוסרים אף עם בעל אמו. [רמ"א (אה"ע סי' כג סעי' ו) כת' דאסור לרוחץ עם אביו ואחיו ובעל אמו ובעל אחותו. וכת' הח"מ (ס"ק ה) דיש לגרוס ברמ"א "עם אביו וחמיו ובעל אחותו", ובגרסתנו ב"ש גריס גם בעל אמו. ובביאור הגר"א (אות טז) כת' על הרמ"א ד"אחיות" ש"ש הוא זצ"ל "יוחמיו". (הב"ש ס"ח) כת' דיש לגרוס ברמ"א "עם אביו וחמיו ואחיו ובעל אחותו ובעל אמו". ומשמע דס"ל דגם אחיו ובעל אמו בכלל האיסור. ובספר הזכרונות לרבנו צדוק הכהן (מ"ע א פ"ב סד"ה לפיכך) אסר עם אביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו]. **ועם אחיו המנהג הפשוט להקל**. [עיי' לעיל. ועיי' עוד בטרתת ישראל (כג סעי' ו - כ) דאסר לרוחץ עם אחיו. והערה"ש (שם אות ח) הביא מהרמב"ם דאחיו הוי רק מנהג, וכתב דהטור והשו"ע לא כתבו זה, מפני שעתה אין זה המנהג בשום מקום, ומדינת שרן]. **ויש שלמדו זכות למקילין בכל זה במקום דאיכא רבים**. [עיי' בפתחי זוטא (אה"ע סי' ח) ובערה"ש (שם אות ח ויו"ד סי' רמב אות מב)]. ומ"מ אם מכסים את עצמם ודאי שרי לכל הדעות. [רמ"ם (שם)].

הגיע לפניהם

אף אם הוא היה קודם להם במרחץ ובא א' מאלו אסור לו להישאר שם. [ספר הזכרונות (שם)].
עם בניו

עם בנו קטן שאין בו חשש הרהור שרי, אבל בבן יותר גדול יש להחמיר שלא יכנס עד אשר **אביו כבר מלובש**. [עיי' בספר הזכרונות (שם) התייך כשהוא קטן שאין לחוש בו להרהור. והדברי יציב (ליקוטו) סי' קכג) כת' דבבן קטן דאין בו חשש הרהור, כיון דהאיסור על הבן רב דיש להקל, אבל בבן יותר גדול שיש בו כבר החשש דהרהור ראוי להחמיר בזה. והשבת הלוי (ח"י סי' רב אות א) כת' דאם הוא קטן ביותר שעתיד יבן שידך הרהור כ"כ, ובפרט כשהקטן צריך לו אין למחות, והייתי מקפיד בנעורי אף כשהיו הבנים עמנו שלא יכנסו עד אשר אביהם הי' כבר מלובש ע"פ'ג בגד אחד, ע"כ. ודעת הגרנייק זצ"ל (חוט שני צניעות עמי' רפד) להתייך עם קטן וזומן שתער קרוב בשעתא כי מופלא סמוך לאיש יש להמנע כבר לרוחץ עם אביו].

במקום שטובלים בזה אחר זה

כל זה כשרוחצים יחד אבל במקום שטובלים בזה אחר זה ולא שוהים שם יחד, מעיקר הדין שרי. [כ'י בפוסקים מבואר שהאיסור הוא רחיצה היינו דכיון ששוהה עמו ממש יש חשש הרהור, אבל היכן שאין רוחץ עמו ממש י"ל דלא חששו. ואם נימא כן במקום טהרה וכדו' י"ל שאם זה נכנס וזה יוצא לית לן בה. ובדבר זה מצינו במהרי"ם חלאווה (פסחים נג. ד"ה עם) ושו"ר שכ"י נמי בהלכות שבת בשבת (ח"א עמי' לו הגה 60)]. והוראת גדולי הפוסקים שילדים לא יהיו במקומות אלו ללא ליווי מטעמים ידועים.

צריך לטפל באביו הנהוג

אם אביו חולה או זקן, אם אין אחר מותר לבן לרחצו, ועדיף שהת תרחצנו. וכמו כן מותר לבן לעשות טיפול רפואי אפילו במקומות המכוסים כשאין אחר, ושתדל עד כמה שאפשר שלא לראות. [עיי' בספר שמע אברהם (סי' ע) הובא באוצה"פ (סי' כג ס"ק א אות ב). וכן נקט השבט הלוי (שם). וכן פסק הגרנייק זצ"ל (חוט שני חי'ג צניעות עמי' רפד) דאם אביו צריך שירחצנו או לעשות לו טיפול רפואי במקומות המכוסים אם אין אחרים שיעשו זאת מותר. וכן דעת הגרניי נויבירט זצ"ל (נשמ"א אה"ע סי' כג אות י)].

עם רבו

אסור לרוחוץ עם רבו מובהק, ומ"מ אם הוא היה קודם לרבו במרחץ מותר. וכן עם רבו צריך שישמשנו מותר. [נשו"ע יו"ד סימן רמ"ב סעי' ט"ז. ופירש הערה"ש (אות ח) דרבו היינו רבו המובהק. ואם היה התלמיד במרחץ קודם לרבו, ובא רבו לשם, א"צ לצאת. [רמ"א (יו"ד שם), ח"מ (אה"ע סי' כג ס"ק ח) וכו' שם]. והארכנו בכל זה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון תרי"א. ובקדושת הבית ח"י"ב].

רכיבה רכיבה

רכיבה ע"ג בהמה

אסור לרכוב על בהמה אא"כ מפסיק בינו לבניה ע"י אוכף או מרדעת שהוא בגד עב, שעל ידם אינו מרגיש את חום הבהמה. ואף אם אינו רגיל לרכוב ומפחד באותה רכיבה יש להחמיר להניח דבר המפסיק. ויש שצידדו להתייך כשרוכב לשעה מועטת. וכל זה ברווק, אבל בנשוי ואשתו מותרת אצלו מותר בכל אופן. [שו"ע (אה"ע סי' כג סעי' ו) עי"פ פוסקים (סי' רצב). אולם הרי"ף (שם), הרא"ש (נדה פ"א סי' א) והטור (אה"ע סי' כג) השמיטו דין זה לגמרי. והארכנו בכל זה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון תרי"ב].

לשמעתא עמיקתא גליון תרי"ב].

להרכיב את חברו על הכתפיים

מעיקר הדין מותר להרכיב את חברו על כתפיו. [משום דיש כאן כמה צדדים להתייך: א' יש משום הפסק בגד עב וש"ר, עיי' במ"א (סי' ג ס"יק טו). ב' יש משום בעיותותא, עיי' בספר הזכרונות לר' צדוק הכהן (מ"ע פ"יב). ג' בנשוי שרי לכתחלה, עיי' בב"ש (אה"ע סי' כג ס"ק ד). ד' הוי לשעה מועטת, עיי' בדרכי"מ (סי' כג אות ב). ה' אין איסור אז לכו"ע כמבואר לעיל בהגה הקודמת. וכן במשנה הלכות (ח"ו סי' רכט) שגם כת' להקל בזה, וסיים ומיהו המרחיק עצמו מן הכינור ומן הדומה לו קדוש יאמר לו. והשבט הלוי (ח"ו סי' יר) כת' דאע"פ שישנם צדדים של למוד זכות עלינו להחמיר בזה, ועכ"פ למחות בעושים כן. והארכנו בכל זה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון תרי"ב].

הסתכלות

המסתכל אפי' באצבע קטנה ע"מ להנות עובר בלא דלא תתורו אחרי עיניכם וגו'. [ברכות (נב: דף ש"ם ס"ק זז)]. ומ"מ ראיה בעלמא לפי תומו בלא הנאה שריא אם לא מצד המוסר. ואדם חשוב יש לו ליהרר בכל אופן. ובמקומות שזרכם להיות מכוסים אף ראייה בעלמא אסור. [מ"ב (סי' עה סס"יק ז). ועיי' בביאור הלכה (ססי' רכה) ועצ"ק].

גיל האיסור

י"א שאיסור ראייה נוהג בקטנה מגיל ג'. [ביאור הלכה (סי' עה ד"ה טפח)]. וי"א שאלו שאין יצר עליהן מחמת קוטנן אין איסור מעיקר הדין, והכל לפי מציאותן וקטנותן של הקטנות. [נחז"א (שם). ועיי' באור לציון (ח"ב פ"יו אות יב)]. ולדעה זו האיסור הוא בערך מגיל ז'. [הגר"ח"ק זצ"ל (דרך שיחה פ"ר קדושים עמי' שחנ)]. והמנהג כדעה אחרונה. [הגרש"זא זצ"ל (הליכ"ש תפילה פ"יכ הגה 31) ומ"מ בענין אמיירת דברים שבקדושת נקט להחמיר ככה"ל]].

במקום שאין דרך אחרת

אם מוכרח ללכת דרך מקום שמצויות בו כאלו שאינן מתלבשות בצניעות, ובע"כ יראה ראייה בעלמא, אם אינו מכוון לראות ולהנות אין איסור. [נעי' פסחים (כב:) דהנאה הבאה בעל כרחו של אדם ויכול להשתמט ממנה אלא דאינו מתכוון לה מותרת. וכן פסק השו"ע (יו"ד סי' קמב סעי' ו) וכן הוא בתורה לשמה (שאלה שצד). וכן מבואר בספר חפץ חיים (לש"ח כללו באמ"ח אות יד). וכז"ו אם לכא משום הרהור, וכן דעת הגרנייק זצ"ל (חוט שני חי"ג עמי' רסד). ועיי' באג"מ (אה"ע ח"א סי' נו). ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון ק"ד].

בעבירותיה טריד

העוסק בדבר שיש בו חשש איסור הרהור, אם טרוד בעבודתו (כגון לצורך רפואה וכדו') אין איסור כי מחמת טרדתו לא יבוא לידי כך. וכן הדין בענין איסור הסתכלות. [כדאיתא בעי"ז (כ.ז:) וברש"י ובב"מ (צא. ד"ה ואפילו). וכן פסק השו"ע (אה"ע סי' כג סעי' א) וכן הביא המ"ב (סי' תקלו ס"ק ס"ק ז). וכן הוא בדרכי"ת (סי' קנז ס"ק ח) ובמחנה חיים (אה"ע ח"ב סי' יח ד"ה ולעני"ן לק"מ). ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליונות רי"ב ושי"ח]. ומ"מ באפשר להימנע מכך בפרט כשיש פקפוק בהיתר זה, יש למנוע הדבר (אלא אם כן יש חשש סכנה). ועל כן במקום רחצה וכדו', תשמש אישה בתפקיד מצילה, ואם יש מציל תלכנה לבושות חלוק. [והארכנו בכל זה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון שי"י ובקדושת הבית חלק שני].

חובת מחיצה

טעם החיוב

חובה לעשות מחיצה בין אנשים לנשים במקום תפלה. ובהכ"נ שאין בו מחיצה אסור להתפלל שם. [עיי' סוכה (נג.) וברמב"ם בפירוש המשניות (סוכה פ"ה מ"ב) פירש שהוא למנוע שיתכלו האנשים בנשים. וכן הפסקי רי"ד (סוכה שם) פירש שהוציאו זיוזין בכותלי העזרה סביב שיעמדו עליהן הנשים ויראו השמחה מלמעלה, והאנשים יעמדו למטה בעזרה ולא יוכלו האנשים להביט בנשים, שהיו לה מחיצות סביב ועשויות כמין סריגי חלונות, שהנשים בננים רואות מבחוץ ושבחוף לא יוכלו לראות מבפנים]. המחיצה צריכה למנוע ראייה מאנשים לנשים. ומ"מ לדעת רוב הפוסקים אינה צריכה למנוע ראייה מהנשים לאנשים. וכן המנהג ברוב המקומות. [מלשון הרמב"ם והרי"ד שכתבו כדי שלא יסתכלו האנשים בנשים. משמע שהחשש הוא רק על אנשים. וי"ל דהיינו טעמא כי איסור הסתכלות הוא משום קרי. וכן מבואר בסנהדרין (מה), ונשים כיוון שאינן בכלל איסור טומאה י"ל דאינן בכלל איסור הרהור. וכן דעת הברכ"י (יו"ד סי' שלה אות ה). וכן מוכח ממה שפסק השו"ע ביו"ד סי' קצ"ה (סעי' טו-טז). אלא שהתייך (מצוה קפח) כת' שגם להן אסור להרהר אחר האנשים זולתי בבעליהן. והארכנו בשמעתא עמיקתא גליונות שי"י ושע"ב. ולפני"ז י"ל שהם יכולות לראות אחר האנשים בשעת התפלה, וכן הוא בפסקי רי"ד הנ"ל. וכן הביא המשנה הלכות (ח"י סי' יב ד"ה ומיהו)].

גובה המחיצה

המחיצה צריכה להיות בגובה איש. [כן הוא לפי הרמב"ם והפסקי רי"ד דלעיל דס"ל דחיי' להסתכלות. וכן' דעת השבט הלוי (ח"ח סי' רפא על סעי' יג וח"א סי' כט). וכן המשנה הלכות (ח"י ססי' יב) נקט דלא כהאג"מ, והביא ש"כ"י (כ"ז נמי מהש"ב דברים י"ח מד) דמחיצת צריכה להיות מכסה ע"פ' ראש הנשים כולו. עיי' באג"מ (או"ח ח"א סי' לט ד"ה היוצא ואו"ח ח"א סי' מב)].

מקומות שהי"בם לעשות מחיצה

לא רק בבית הכנסת ולצורך תפלה יש חובת מחיצה אלא אף במקום קיבוץ של רבים כגון במקום דרשה, בבית אהל וכדו' יש חיוב זה. [כן משמע ב"ש"י סוכה שם דמיררי בשעת הספד. וכן נקט האג"מ או"ח ח"א סי' מא ד"ה ומה שרצה)]. אלא שבמקום של יחידים כגון סעודת שבע בברכות משפחתית וכדו', אין צריך מחיצה, אלא אם כן רבים מוזמנים שם. וי"א שהגדר בזה הוא שבאירוע שמתקבצים בו והוא נפתח לרבים כגון בבית אבל צריך מחיצה, ואם הוא אירוע פרטי אין מחיצה. ויראוי שמים נהוגים כדעה הראשונה. [עיי' באג"מ (אה"ע ח"א סי' לא ד"ה ובלא צורך ויו"ד ח"ד סי' כד אות ג)].

הליכה אחורי אישה

אסור ללכת אחורי אשה בדרך, ואם פגע אשה בשוק רץ ומסלקה לצדדין או לאחרי. [נשו"ע (אה"ע סי' כא סעי' א). ועיי' בברכות (סא.) דאיתא שאין ללכת אף אחרי אשתו. ועיי' באוצר הפוסקים (שם ס"ק יג אות י) בשם עינים למשפט ע"פ רש"י דהיינו משום חשדא וכמ"ש בברכות (מג.) אל יספר עם אשה בשוק אפילו עם אשתו שהכל לבקיאן בקרובותיו, ורק לת"ח. אולם הרב"ז (א"ש תשע) אסור משום הרהור. ודעת הגרשי"א זצ"ל (משכ"ן ישראל עמי' נא) שאין הדבר אלא גנאי וחסרון דרך ארץ].

במהרה ר' אמות

י"א שאיסור הליכה אחרי אשה הוא דוקא בשמוך לה תוך ד' אמות, אבל במרחק גדול מזה אין איסור כי נחשב כרשות בפנ"ע. [בעל הפתלהא (מתבונן לשבת אה"ע סי' כא ס"ק א). וכי"כ התורה לשמה (שאלה שפב) ושכן הוא ע"פ הסוד מהאר"י זי"ל]. וי"א שאיסור זה הוא משום חשש הרהור, אפי' חוץ לד' אמות אמות, ואם הוא מרוחק ממנה שאינו מבחין בהליכה מותר. ויש לחוש לדעה זו. [רדב"ז (ח"ב סי' תשע). והובא בנח"ג (אה"ע סי' כא אות א). וכן בפת"ש (שם ס"ק א) ציון לדבריו].

בבית או בחצר

איסור זה הוא בכל מקום כגון בדרך, בבית, בחצר וכדומה. [תורה לשמה (שאלה שפב). אולם עיין ברי"ף (ענין יעקב תענית כג: ד"ה מ"ט) שכת' שדוקא בשוק אסור משום שמדקדקת בפסיעותיה].

סומא

י"א שאיסור זה נוהג אף בסומא. [של"ה (שער האותיות אות ק בהגה) והשער אפרים (רסי' עח). ויש חולקים. [כן יוצא לדעת הרדב"ז דע"מיהי דלא שיער איסור ככה"ג. וכן הביא בש"ד"ח (מע' אל"ף אות שב)].

במקום מצוה

אם הוא ממחר לדבר מצוה או לצורך פרנסתו ואם יתעכב יעבור זמן המצוה או יפסיד צורך הפרנסה, יתקע עיניו בקרקע ויִלך ולא יגביהם מה הקרקע. [רדב"ז (שם). וכן פסק בח"ח (כלל ו באמ"ח אות יד). ועיי' במשנה הלכות (שם סי' רכז) דצורך פרנסה צורך מצוה מקרי, ומיהו אם יכול לצאת בשעה שאינן נמצאות בשוק צריך לעשות כן].

האיסור בזמננו

איסור זה קיים גם היום אע"פ שיש הרבה נשים ברחובות. [הגרשי"זא זצ"ל (אשרי האיש פט"ז אות יט). וכן נקט המשנה הלכות (ח"ח סי' רכו). ודעת הגרשי"א זצ"ל דהיכן דאי"א עדיף צו"ל אחרי אשתו ולא אחרי אשה אחרת, וכן מבואר במהרש"א (תענית כג: ד"ה מ"ט) ובעיון יעקב (יחידושין תענית כג: ד"ה משום)]. ואע"פ שאם יעקוב אשה אחת יפגע באחרת, מ"מ יש להקפיד בזה. [הגרנייק זצ"ל (ח"ג ענינים שונים עמי' רסח) משום שהצורך תקיף טפי אם הולך אחרי אותה אשה זמן ממושך. ע"כ. וכי"כ במשנה הלכות (שם סי' רכז ד"ה והנה) אין היתר בזה אף בזמננו]. ומ"מ במקום מצוה או לצורך לעשות, כגון צריך לטעום. [וכבר מבואר להקל בזמננו. [מתני' ח"א סי' צא אות כג] ע"פ הלוק יושר (יו"ד ע"ה 37 א דף טעו), עיי"ש טעמו. ובמבואר במהרשי"א (תענית כג: ד"ה מ"ט) דהיכן דאיכא משום דרך ארץ לא חיי' לאיסור להליכה אחרי אשתו, ושם איירי אף בזמן השי"ס. ועיי' עוד בזה בצ"א (ח"ט סי' נ אות ג). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון ק"ה ובקדושת הבית ח"י"ב].

ישיבה או עמידה

מעיקר הדין אין איסור בישיבה אחרי אישה. [כן יוצא לפי טעמו של הרדב"ז הנ"ל. ואף החולקים י"ל שיודו לזה, שכן משמע מהש"ס ברכות (שם). וכן דעת הגרשי"א זצ"ל (הערוך קידושין פא. ד"ה דל, ואשרי האיש שטי"ז אות יט), וכי"כ האג"מ (אנ"ה ח"ב סי' ד' ד"ה וכן ליכא) והשלמת חיים (אה"ע סי' יב). ויש מחמירים בזה. [בחוט שני (חי'ג עמי' רסט) הובא בשם החזו"א דאסור לשבת אחרי אישה וחמיר מלשבת בספסל לידה. ובשבט הלוי (ח"ד סי' קלז ד"ה אינן) כתב שלשבת בצידה אסור. ועיי' נדב ונבו (ח"ו סי' פס אות ו)].

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il**
להצלחת התורם ומשפחתו | © שמעתא עמיקתא – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503